verwijst de Catechismus juist omgekeerd naar de belofte Gods, die in het Verbond der genade aan de kinderen der gelooviger geschonken is, n.l. »dat hun door Christus bloed de verlossing van de zonden en de Heilige Geest, die het geloof werkt, niet minder dan den volwassenen toegezegd wordt" (vr. 14). Over de bedoeling van deze woorden kan geen twijfel bestaan. Waar de tegenstander van den kinderdoop opmerkte, dat de kinderen nog niet gelooven konden en daarom ook geen deel hadden aan de verlossing der zonden door Christus bloed en dienvolgens ook niet gedoopt mochten worden, antwoordt onze Catechismus daarop, dat we over deze kinderen des verbonds te oordeelen hebben niet naar wat wij bij hen opmerken, maar naar de belofte, die God de Heere ons aangaande deze kinderen geschonken heeft en dat ze volgens deze belofte of toezegging Gods wel degelijk de verlossing van hunne zonden door Christus bloed en den Heiligen Geest reeds hebben. Ursinus, die onzen Heidelbergschen Catechismus heeft opgesteld, en die natuurlijk de beste uitlegger is van zijn eigen woorden, verklaart dit in de uitlegging van den Catechismus uitdrukkelijk, dat dit de bedoeling van dit antwoord is. In den vorm van een syllogisme of sluitrede beantwoordt hij aldus de tegenwerping der Wederdoopers. Voorop stelt hij, dat naar ieder zal toestemmen en de Apostel Petrus zelf zegt in Hand. 10 : 47, het water van den doop niet mag geweerd worden van degenen, die den Heiligen Geest ontvangen hebben. Wien de beteekende zaak: de weldaad van de vergeving der zonden door Christus bloed en de weldaad van de wedergeboorte door den Heiligen Geest, toekomt, die heeft, zegt Ursinus, ook recht om het teeken en zegel van deze weldaden, dat is de doop, te ontvangen. Dat nu deze beide weldaden metterdaad aan de kinderen des verbonds krachtens de belofte Gods in het genadeverbond toekomen en hun geschonken worden, toont hij daarna aan, niet alleen uit de beloften Gods zoals Gen. 17 : 7, Matth. 19 : 14, Hand. 2 : 39, Jesaja 44 : 3 enz., waar God beloofd heeft de God van deze kinderen te zullen zijn en den Heiligen Geest hun te zullen schenken maar ook uit de vervulling van deze belofte, zooals deze getoond wordt in de voorbeelden van Johannes den Dooper, Lucas 1 : 15, van David, Psalm 22 : 10 en 11, en van Jeremia 1 : 5, van wie uitdrukkelijk getuigd wordt, dat zij van moeders lijf af met den Heiligen Geest zijn vervuld geweest. Derhalve, besluit Ursinus, leert de Heilige Schrift ons, dat ook de kinderen den Heiligen Geest *hebben* en door Hem wedergeboren worden (habent etiam infantes Spiritum Sanctum et ab eo regenerantur) en daarom mag het teeken en zegel van deze genade hun ook niet worden ontzegd. Voorts wijst hij er op, dat de Wederdoopers, wanneer zij als eisch voor den doop stellen, dat iemand eerst toonen moet een waarachtig geloovige te zijn, voordat hij gedoopt mag worden, een eisch stellen, die toch niet te handhaven is, want dat niemand met zekerheid kan beoordeelen, of een volwassene, ook al belijdt hij het geloof, werkelijk een geloovige is, gelijk uit het voorbeeld van Simon den Toovenaar blijkt. En dat het evenmin juist is te zeggen, dat een kind geen geloovige is, want al kunnen ze, zegt Ursinus, hun geloof nog niet belijden, ze bezitten toch immers den Heiligen Geest die de goddelijke auteur en werkmeester van het geloof is en dit is voor deze kinderen voldoende.

En geheel in overeenstemming nu met deze beschouwing van onze Confessie en Catechismus wordt ook in het dankgebed na den doop aangaande deze kinderen des verbonds door de gemeente gezegd: »wij danken en loven u, dat Gij ons en *onzen kinderen door het bloed van Uwen lieven Zoon Jezus Christus alle onze zonden vergeven en ons door uwen Heiligen Geest tot lidmaten van uwen eniggeboren Zoon en alzoo tot uwe kinderen aangenomen hebt, en ons dat met den heiligen Doop bezegelt en bekrachtigt.*" Heel de beteekenis van den Doop wordt dus daarin gezocht, dat door dit Sacrament aan onze kinderen verzegeld wordt, dat zij de vergeving hunner zonde door het bloed van Christus hebben, dat zij door den Heiligen Geest tot lidmaten van Christus geworden zijn, en dat God de Vader hen tot Zijne kinderen aangenomen heeft. En waar dit niet als een zekere voorstelling of meening van enkele theologen in het leerstellige gedeelte van het Doopsformulier uiteengezet wordt, maar aan de gemeente zelf in het gebed tot God op de lippen wordt gelegd en de grond is voor al den lof en dank der gemeente, daar zou dit toch ondenkbaar wezen, wanneer de gemeente niet werkelijk gelooven mocht, dat den Doop deze rijke genade Gods, waarvan hier gesproken wordt, metterdaad aan ons en onze kinderen bekrachtigde en bezegelde.

De gewone uitvlucht, dat dit alles wel gezegd wordt in onze belijdenisgeschriften en ons Doopsformulier van »onze kinderen" d. w. z. van de kinderen des verbonds in het gemeen, maar dat we dit daarom nog niet mogen toepassen op die bepaalde kinderen die gedoopt worden, gaat niet op, want nog daargelaten, dat ik *dit kind* niet zou mogen doopen, wanneer ik niet te gelooven had, dat God het in genade had aangenomen, blijkt bovendien uit ons Doopsformulier duidelijk genoeg, dat deze onderscheiding niet opgaat. Niet alleen, dat in het gebed vóór den doop uitdrukkelijk gezegd wordt: dit *uw kind*, waarmede het te doopen kind door de gemeente aan God wordt voorgesteld als *Zijn* kind, maar ook in het gebed na den doop, wordt wederom van *dit kind*, dat nu gedoopt is geworden, gesproken en door de gemeente gebeden, dat, God het met Zijnen Heiligen geest altijd wil regeeren, opdat het Christelijk en Godzaliglijk worde opgevoed en in den Heere Jezus Christus wasse en toeneme, en opdat het Gods vaderlijke goedheid en barmhartigheid, die Hij *aan dit kind bewezen heeft*, moge bekennen". Want hoe zou de gemeente kunnen bidden, dat dit gedoopte kind in Christus mocht *wassen en toenemen*, wanneer ze niet mocht aannemen, dat het door den Heiligen Geest tot een lidmaat van Gods eenig geboren Zoon geworden was? Hoe zou er sprake van kunnen wezen, dat God dit kind door Zijnen Heiligen Geest *altijd* zou willen regeeren, wanneer de gemeente niet mocht gelooven, dat de Heilige Geest aan dit kind geschonken was? En hoe zou de gemeente kunnen vragen aan God, dat dit kind de vaderlijke goedheid en barmhartigheid, die Hij het *bewezen heeft*, moge bekennen, wanneer de gemeente niet uitging van de gedachte, dat Hij dit kind tot Zijn kind had aangenomen? Elk van deze uitdrukkingen in dit slotgedeelte van het dankgebed slaat terug op hetgeen in het begin van dit gebed aangaande „onze kinderen" beleden is, en het is juist op grond van deze genade Gods, die door God aan onze kinderen is geschonken en die door den Doop ons is bezegeld en bekrachtigd, dat de gemeente voor dit gedoopte kindeke thans vraagt en bidt, dat het deze genade Gods, die hem bewezen is, moge bekennen en in Christus moge wassen en toenemen.

Hoe dit alles nu te rijmen is *met de leer der uitverkiezing*, die onze Gereformeerde Kerken even beslist handhaven, bespreken we in ons volgend artikel. Thans was het er ons alleen om te doen, klaar en duidelijk te doen uitkomen, hoe onze Gereformeerde Kerk in haar belijdenisschriften deze verbondsbeschouwing van de kinderen der gelooviger hebben uitgesproken en gehandhaafd. Gehandhaafd niet alleen bij den doop, wanneer het er om ging het goed recht van den kinderdoop te bepleiten, om dan na den doop bij het opwassen dezer kinderen des Verbonds dit alles weer practisch te verloochenen, maar evenzeer, wanneer de Kerk nu later deze kinderen des verbonds gaat onderwijzen. Immers heel onze Catechismus, het kostelijke leerboek onzer Kerk, dat juist is opgesteld om deze kinderen der gemeente te onderwijzen in de waarheid Gods, gaat van deze verbondsgedachte uit en legt daarom op de lippen dezer *kinderen* de uiting van de heiligste geloofstaal[1]). Reeds de eerste Zondagsafdeeling bewijst dit. De vraag, waarmede de Catechismusonderwijzer begint, luidt niet: wat o kind, is de eenige troost van den Christen, om dan het kind te laten antwoorden: des Christens eenige troost is, dat hij met lichaam en ziel, beide in leven en sterven, het eigendom van Christus is, maar op den man af: wat is *uw* eenige troost. En het kind des verbonds antwoordt daarop: dat *ik* met lichaam en ziel, beide in het leven en sterven, niet mijn, maar mijns getrouwen Zaligmaker Jezus Christus eigen ben, die met zijn dierbaar bloed voor alle mijne zonden volkomenlijk betaald heeft.« Dát is het, waarom in het dankgebed na den Doop door de gemeente gebeden wordt, dat die gedoopte kinderen bij het opwassen *bekennen en belijden mogen* de vaderlijke goedheid en barmhartigheid, die God de Heere aan ons en onze kinderen bewezen heeft.

DR. H. H. K.

[1]) In den Catechismus van Genève staat dit nog duidelijker uitgedrukt, doordat boven elke vraag staat: de onderwijzer en boven elk antwoord: het kind.

Voor Kootwijks scholen.

In hartelijken dank ontvangen: Letter X. Hilversum *f* 2.50.

Dringend verzoeken wij toch onze scholen, die zoo groote behoefte aan steun hebben, niet te vergeten.

Ds. J. H. HOUTZAGERS, *voorzitter*.
Kootwijk.

Leestafel.

1. L. E. LEVENSBEELDEN. Utrecht. — G. J. Ruys. — 1915.

De ontvangst van dit mij, door den uitgever, ter beoordeeling toegezonden nieuwe boek van L. E., was mij een aangename verrassing.

LEVENSBEELDEN toch was mij onverwacht tot bewijzend teeken, dat de Schrijfster, wier naam zoo bescheiden wegduikt achter zijn initialen L. E., haar literairen arbeid, waarvan ik geruimen tijd niets gemerkt had, voortzet. En ik ben daar blij om, want voor mij is deze arbeid van Mejuffrouw L. E., nit wat ik daarvan in andere, vroeger hier ook besproken producten gezien heb, een verrijking onzer nationale literatuur.

* * *

De geïllustreerde omslag van dit boek moge op het eerste gezicht wat vreemd aandoen, toch is hij niet vreemd aan den inhoud van dit boek, waarin de Schrijfster opnieuw verwerkt haar, uit biographieen en oude familiepapieren geputte stof, tot aristocratische en patriciasche levensbeelden.

Voor op dien omslag, boven den titel LEVENSBEELDEN, een teekening van het kasteel HULSHOFF bij MUNSTER in WESTFALEN, met er onder den naam van dit Riddergoed en dan links van dien naam, het familie-wapen DROSTE-HULSHOFF en rechts het stads-wapen van MUNSTER. Op den rug van den omslag, onder den titel LEVENSBEELDEN, het gemeente-wapen van DEURNE in ons BRABANT en boven den titel het wapen der familie CAESTECKER, waarvan een der leden, Heer LOUYS, in 1701, Drossaard der hooge heerlijkheid DEURNE en LIESSEL was. En dan achter op den omslag het familie-wapen der BOURBONS.

Krijg nu 'n boek in zoo'n omslag onder de oogen, wanneer je dan niet verwant bent aan de familie KEGGE, die, naar vasten stelregel, van „groote heeren en adellijke hanzen" niets hebben moet, en wanneer je ook niet, vanwege het onchristelijk - of, wat in onzen tijd waarin je, als bij de tomaten, zelfs groen kunt zien rood worden, ook wel voorkomt, vanwege het christelijk-Socialisme, mee doet aan den „klassen-strijd" — dán, zeg ik, gaat het je bij het zien van 'n boek in zoo'n omslag, niet anders dan wanneer je dienstbode, onder het zeggen, dat 'n meneer vraagt of er ook belet is, je overhandigt 'n visitekaartje met 'n kroontje boven een klinkenden geslachtsnaam. Want, evenals je dán, na ontvangst van zoo'n visitekaartje, vrij van vrees voor in-botsing-komen met de KEGGE-maxime of voor „gemaal"-krijgen met „de partijgenooten" over je, uit eerbiedbetoon tegenover aristocratie en patriciaat, zonneklaar gebleken heulen met het vijandelijk kamp, in streelend vooruitzicht op vereerende kennismaking, naar je bezoeker gaat en hem, met passende onderscheiding ontvangt, — evenzoo wekt dán reeds het zien van een omslag als die van L. E.'s boek je lust tot kennismaking met de, in het boek zelf, beschreven personen en toestanden uit voornaam historisch-levensmilieu, en je zet je dan ook, met een gevoel van distinctie tegenover dat milieu, aan het lezen.

* * *

Nu kán de, door zoo'n als bovenvermeld visite-kaartje gewekte verwachting ook wel eens op teleurstelling uitloopen. Mij overkwam dit eens met 'n bezoeker, die zich al spoedig ontpopte als reiziger in wijnen.

En zoo kán het ook wel eens gaan met 'n boek in 'n omslag als die van L. E.'s boek.

Maar, met dit háár boek is het toch niet zoo. Met zijn inhoud komt en blijft ge over het geheel in verkeer met voorname personages.

Want al doet het gezin CAESTECKER voor dat van een Drost wel wat burgerlijk, de heer LOUYS was dan ook de eerste van zijn geslacht, die het tot magistraat had gebracht en dat te DEURNE, een dorp in de GENERALITEITSLANDEN. Alleen voor de STUDIE, die aan de historische novelle, waarin DEURNE de plaats der handeling is, voorafgaat, voor de STUDIE over het Westfaalsche volk van vóór nog geen eeuw geleden, zou men, wat betreft dat in verkeer blijven met voorname personages, een uitzondering kunnen maken. Maar die STUDIE dunkt mij slechts een bijlage te zijn van die andere waarmee het boek begint, van die over de roomsche dichteres Freule ANNETTE VON DROSTE-HULSHOFF en de STUDIE waarmee het boek eindigt, gaat over niemand minder dan MADAME ROYALE, de ongelukkige dochter van LODEWIJK XVI en MARIE ANTOINETTE.

* * *

Wanneer ik de vier onderdeelen van haar boek als boven qualificeer, zal mej. L. E. daar wel geen bezwaar tegen hebben, want noch het eerste en tweede, noch het vierde kunnen aanspraak maken op den naam van historische NOVELLE. Deze drie zijn historische STUDIEN en al is de vorm niet zonder artisticiteit, zij vallen niet onder het genre »fraaie«, maar onder dat der »nuttige« letteren. Anders is dit met het derde onderdeel, maar laat mij eerst iets over de drie STUDIEN vertellen.

* * *

De eerste heeft tot titel: ANNETTE VON DROSTE-HULSHOFF.

»In Nederland kennen slechts weinigen haar," schrijft L. E. en blijkbaar wil zij met deze haar STUDIE de aandacht van haar landgenooten vestigen op deze christelijke dichteres van adellijken huize, op deze Westfaalsche, geboren den 10en Januari 1797 op het riddergoed HULSHOFF bij MUNSTER en gestorven den 13en Mei 1848.

En ANNETTE VON DROSTE verdient door haar werken, dat zij ook in NEDERLAND meer gelezen wordt. Zeker, anti-papistische felheid, waarvan wij in de laatste weken in NEDERLAND weer onverkwikkelijke staaltjes gezien hebben, zal van de poëzie dezer katholieke, die onder meer: DAS GEISTLICHE JAHR schreef — 72 liederen: voor elken Zondag één, voor de feestdagen en voor de dagen van de »stille week" — niets hebben moeten. Maar, áls bij VONDEL, die zelfs de mystieke poëzie der JEZUÏTEN kon genieten, staat het bij ons, CALVINISTEN daar anders mee.

Aan deze STUDIE is blijkbaar heel wat werk voorafgegaan.

Uit de beschrijving van het Westfaalsche milieu vermoed ik, dat Mej. L. C. zelf het vaderland van ANNETTE bezocht heeft. Indien niet, en zij alzoo haar geographische en ethnographische kennis van WESTFALEN uit de boeken heeft, dan maak ik haar een soortgelijk compliment als die Engelschman aan KANT maakte, toen hij hem in KONINGSBERG over LONDEN hoorde doceeren. Met de werken van FREULE VON DROSTE is L. C., ook al citeert zij meest uit »DAS GEISTLICHE JAHR", uit de andere niet dan spaarzamelijk, blijkbaar niet onbekend. En als ik mij niet sterk vergis, heeft zij voor haar STUDIE ijverig gebruik gemaakt van LEVIN SCHÜCKING'S: ANNETTE VON DROSTE en van diens, na zijn dood uitgekomen: BRIEFE VON ANNETTE VON DROSTE AN LEVIN SCHÜCKING.

Dus voorbereid heeft Mej. L. E. in haar STUDIE een „Levensbeeld" van ANNETTE geleverd. Maar, en zij moge mij deze opmerking ten goede houden, zij heeft dit gedaan, zooals het óok gedaan heeft de kunstenaar, die beitelde het beeld der dichteres, dat staat in een der parken van MUNSTER. Nu weet ik wel, dat het vrij moeilijk is om ook te beschrijven het heel innerlijk zielbeweeg van deze dichteres, in wier poëzie het lyrische element niet is het sterkste, maar juist in haar DAS GEISTLICHE JAHR komt dat lyrische, ook wanneer zij haar, tot zonde geworden twijfel in ziele-bangheid uitzingt, zooals L. C. blijkens haar citaat op 13, ook zelf gevoeld heeft, wél aan den dag.

Bij dieper indringen, en wellicht ook, bij langer op zich laten „inwerken" niet alleen van de „brieven" en van DAS GEISTLICHE JAHR, maar van heel ANNETTE's literaire nalatenschap waarin zich ook achter den „humor" de „smart" verbergt, zou het „leven" dezer „aristokrate van den geest" door L. C. meer doorvoeld zijn. Dit, van de levenbeelden der „velen", met zijn „hoogsels en diepsels" zoo vèr afstaande en naar zijn, onder de zintuigelijke waarneming vallende verschijning door de schrijfster met zooveel liefdevolle nauwkeurigheid gereconstrueerd levenbeeld zou alsdan aan intimiteit hebben gewonnen.

Toch ben ik, ook zóó, Mej. L. C. voor dit LEVENSBEELD dankbaar. Het verkeer in het voorname, zoo goed beschreven milieu, waarin het verplaatst, is op zich zelf een genot. Maar bovendien heb ik, als bij het zien van een klassiek drama, met Freule ANNETTE VAN DROSTE-HULSHOFF, in haar vaak droeve en angstige levensomstandigheden, eenige oogenblikken meegeleefd en daarvan de reiniging op mijn gemoedsleven ondervonden. Ook heeft het mij de dichteres zelf nader gebracht en ik wensch mét L. C., dat het dit ook velen onzer landgenooten mag doen en dat zij dan maar eens beginnen met zich aan te schaffen DAS GEISTLICHE JAHR, een boekje van, zooals de Schrijfster zegt: »maar 30 Hollandsche centen«.

* * *

Over de tweede STUDIE: EEN EN ANDER OVER WESTFALEN, kan ik kort zijn. Zij is feitelijk met haar 15 bladzijden niet meer dan een toevoegsel bij de voorafgaande van 40. Toch heeft de Schrijfster goed gedaan haar niet achter te houden. Het aan HOLSCHE's beschrijving van WESTPHALEN ontnomen levensbeeld van het arme, verdrukte, maar vrome en vrijheidlievende volk van het WESTFALEN van vóór nog geen eeuw, het volk, dat liever slavenwerk in HOLLAND verrichtte, dan in Duitschen krijgsdienst te gaan; dat geen ander muziekinstrument bespeelde dan, zooals L. C. zegt, het »klagende orgel" en welks »kiekers« en »kiekerinnen«, de bedenkelijke gave van »second sight« hadden; dat volk, ook door zijn taal aan onze oostelijke landgenooten verwant en toch door dezen, als zij voor hen turf kwamen steken, niet beter dan lastvee geacht, en dat dan onder dien eentonigen arbeid uren lang geen woord zei, zoodat L. C. verzekert: »Het zwijgen als een mofs doelt op de Westphalers; dit zoo navrante levensbeeld van het volk waaronder ook Freule van DROSTE-HÜLSHOFF verkeerd heeft, zou ik niet gaarne in den bundel gemist hebben. Het verklaart mij, de verwijdering, die, op het laatst van haar leven ontstaan is tusschen ANNETTE en haar zooveel jongeren vriend LEVIN SCHÜCKING, welke desniettemin de biograaf van zijn vroegere beschermster is geworden.

Zij, wel meer dan PLATO, voelend voor het bijzondere, »liefdevol voor den armsten bedelaar aan haar deur«, (p. 39) maar niets voelend voor het algemeene; hij, als PLATO, zij het ook niet zoo breed, ziende dat algemeene, en dus ook de gemeenschap. Hij, als zij en PLATO, van aristokratischen huize, maar, als die twee, in zijn jonge jaren bij ondervinding kennend den harden strijd om het bestaan en, dûs meelijdend, ook medevoelend met het volk, als WESTFALER, met zijn volk en toen opstandig geworden, neigend tot »de revolutionaire denkbeelden van '48.«

De laatste en derde STUDIE: EEN KONINGSDOCHTER, geeft het levensbeeld van MARIE THERÈSE CHARLOTTE, van MADAME ROYALE. Als uitbeelding van zieleleven staat het niet boven dat van ANNETTE VON DROSTE. Maar, omdat de Koningsdochter zooveel meer doorleefd heeft, dan de Westfaalsche Freule, is haar leven, naar zijn uitwendig gebeuren, zooveel interessanter. En L. C. weet, als goede stiliste, dat alles zóó te vertellen, dat ge er geen oogenblik uw belangstelling bij verliest. De lezing van deze STUDIE frischt uw kennis van de historie uit den tijd der groote revolutie en dien der eerste helft van de vorige eeuw weer op; wekt uw deernis met, de in haar kinderjaren en ook later, zoo zwaar beproefde; uw eerbied voor de katholieke Christin en voor „de waarheidalievende, die nooit een lief gericht zou zetten als zij het niet meende, de onbuigzame, die van schikken en plooien niets verstond« (p. 214); en gij verstaat het, hoe men de eerste woorden uit Klaagliederen 1 : 12 op het graf van deze Koningsdochter heeft kunnen beitelen.

En nu, de historische NOVELLE.

Zeker niet het minst geslaagde stuk uit LEVENSBEELDEN.

Maar daárover, om meer dan één reden, een volgend maal.

G.

Officieele Berichten.

De classis Almkerk heeft in hare vergadering van den 17 Juni l.l. praeparatoir geëxamineerd den heer J. H. A. Bosch te Almkerk, Theol. candidaat, en hem met algemeene stemmen beroepbaar verklaard in de Geref. kerken.

Namens de classis
J. BOELINGA, *h. t. scriba.*

Kort verslag van de classis Schiedam, gehouden 25 Mei 1915.

1. Op de gebruikelijke wijze opent Ds. Vonk namens de roepende kerk van Maassluis A de vergadering.

2. Alle kerken blijken regelmatig vertegenwoordigd; de dienaar van Waalwijk A is niet aanwezig.

3. Moderamen: Ds. Vonk, praeses, Dr. Sluyter, assessor, D. D. Berends en v. Anken, scribae.

4. Waar Dr. Esser ten afscheidsbezoek tegenwoordig is, worden er goede woorden en hartelijke wenschen gewisseld. Op de groote behoefte van 't gebed voor den Zendingsarbeid vestigt onze missionaris de aandacht. Met dank aan den Heere wordt vernomen, dat hij met zijn geheel herstelde gade D. V. 10 Juli hoopt scheep te gaan. Ps. 121 : 4 wordt Z.Eerw. op verlangen des Voorzitters toegebeden.

5. Lezing notulen vindt plaats. In verband met 't feit, dat bij een vorige gelegenheid politieke bladen berichten over 't ter classis verhandelde hebben bevat vóór 't officieele persverslag was verschenen, spreekt de vergadering uit, dat leden der classis zich hebben te onthouden van mededeelingen aan de bladen, daar dit op den weg ligt van den scriba II.

6. Ds. Hagenbeek brengt rapport uit van Kerkvisitatie, gehouden te Schiedam, Rozenburg en Hoek van Holland; Ds. van Anken over gelijken arbeid te Overschie en Maassluis A.

7. Na breede discussie wordt besloten de voorgestelde subsidie voor één der kerken te verhoogen; inzake de aanvrage H. en P. wordt goedgevonden een voorstel van de deputaten ad hoc, om aan de Commissie opdracht te geven met de betrokken kerken de mogelijkheid te overwegen van combinatie tot het beroepen van een predikant. DD. Goslinga, Hagenbeek en Jonkers zullen in de Commissie zitting nemen.

8. In Comité worden enkele zaken behandeld.

9. Rondvraag naar art. D. K. O. niet gehouden.

10. Naar aanleiding van een instructie-Pernis, rakende pensioneering Em. Pred. enz., besluit de classis met ingang van 1 Juli de ten-vorigenjare-aangenomen regeling in werking te doen treden.

11. Ingaande op een verzoek Hoek van Holland wordt aangenomen de Mei- en Augustusclasses op Woensdag te houden; de Dec.- en Febr.-vergaderingen blijven op Dinsdag vastgesteld.

12. Naar de Partic. Synode 23/4 Juni te Schiedam te houden, worden gedeputeerd: DD. Goslinga en Sluyter, primi; Oudd. L. v. Leeuwen en P. Noordam, primi; DD. J. J. Berends en J. v. Haeringen, secundi; Oudd. Lingendijk en Otterloo, secundi.

13. Met de door Dep. Partic. Synode voorgestelde begrooting van de artt. XI en XIII besluit de classis accoord te gaan.

14. Vacature-beurten: Poortugaal: Juni, Ds. Goslinga; Juli, Ds. v. Anken; Aug., Ds. Berends. Hoogvliet: Juni, Ds. Sluyter; Juli, Ds. Vonk; Aug., Ds. Felderhof.

Over de steun-aanvraag in den vacaturedienst door de classis Brielle kon niet worden beslist, aangezien de verwachte afgevaardigde, die deze zaak moest bepleiten, niet verscheen.

15. Aan de Partic. Synode zal worden voorgesteld, de deputaatschappen binnen onze classis te continueeren; alleen zal Ds. van Anken in de plaats van Ds. Goslinga, die ontheffing verzocht, deputaat voor de Zending worden en Ds. Goris zijn secundus.

16. Maassluis B zal tegen 1 Sept. de volgende vergadering bijeenroepen. Ds. v. Anken zal dan naar toerbeurt praeses zijn.

17. Op verzoek van den Voorzitter sluit Ds. Sluyter de vergadering met dankgebed.

Voor de Classis,
K. VAN ANKEN, Scriba II.

Pernis, Juni 1915.

Buitenland.

Rusland. Verbanning van Lutherse predikanten. Gezegende werking van het alcoholverbod.

Uit Rusland komen niet vele mededeelingen. En dit is geen wonder. De meeste berichten komen toch over Duitschland tot ons, en het is verboden om direct of indirect aan een Duitscher een brief te zenden; de overtreding van dit gebod wordt met een boete van 3000 roebels of twee maanden gevangenis gestraft. De in de Oostzeeprovincien verschijnende Duitsche bladen zijn ook alle opgeheven. De gouverneur-generaal der Oostzeeprovinciën verbood, dat er op straat Duitsch gesproken wordt, terwijl alle Duitsche namen, opschriften en straatnamen met zwart overschilderd werden.

Zelfs Duitsche naamborden en visitekaartjes zijn verboden. Door den telefoon mag alleen Russisch gesproken worden. Twee Duitsche baronnen werden tot twee en een half jaar gevangenisstraf veroordeeld, omdat zij bij het uitkiezen van remontepaarden, waarbij zij eershalve optraden, zich niet behoorlijk gekweten hadden.

Nog erger is het feit, dat drie Luthersche predikanten naar Siberië verbannen zijn; waarom weten wij ten deele zelf niet. De predikant Hoerschelmann moet op een gedane vraag ontkend hebben, dat de Keizer van Duitschland de antichrist is. Wat op de gevangenneming van den predikant O. Bruhns volgen zal, is niet bekend. Een predikant die te Samara aan de Wolga zich het lot van Duitsche civiele geïnterneerden had aangetrokken, werd verplaatst. Andere Luthersche predikanten in het Russische rijk hangt hetzelfde boven het hoofd, want zij kunnen niet nalaten zich te erbarmen over de Duitsche civiele geïnterneerden. Bij duizenden zijn Duitsche burgers uit Oost-Pruissen naar de Wolga gezonden. De Russische regeering bekommerde zich over het lot van die duizenden Duitschers niet, en zij zouden verhongerd zijn, als de Duitschers die aan de Wolga wonen, zich hunner niet hadden ontfermd.

Ook in dit verband blijkt het, hoe gezegend het alcoholverbod in Rusland werkt. Dat de burgerlijke gevangenen niet door het volk en door de intrekkende Russische soldaten zijn doodgeslagen, is te danken aan het alcoholverbod. De onverbeterlijke drinkers gingen te gronde aan het gebruiken van spiritualiën die als surrogaat genomen werden. Op de overige heeft het alcoholverbod wonderlijk gewerkt. De levenspositie der arbeidersbevolking is eene andere geworden. Voor de gevangen Duitschers was dit de eenige redding. Men hoorde uitspreken: »Waarom zouden wij naar de grenzen gaan om de Duitschers te dooden, wij willen hier daarmede beginnen«. Zonder alcoholverbod was men tot de vreeselijkste gewelddaden gekomen.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

ALLE DINGEN.

III.

HAAT.

Zooals ik zei, hadden Andries en ik het niet recht op elkaar begrepen. Zoo kwam het dan zeker ook dat we nooit over onze verdiensten hadden gesproken. Er was iets dat mij daarvan terughield, te meer wijl ik had opgemerkt dat de patroon altijd zorgde, dat de een niet zag welk weekloon de ander ontving. Ik begreep, daar moest een reden voor zijn.

Doch op een avond, toen de winkelier uit moest, liet hij het aan zijn vrouw over met ons af te rekenen. Deze nu was minder voorzichtig dan haar man en stopte ons elk een rijksdaalder in de hand. Ik zag dat Andries heel nieuwsgierig oplette, en bespeurde zeer goed dat hij lang niet vriendelijk keek. Hij zei echter niets. En al had hij het ook gedaan, ik kon hem toch niet uitleggen hoe het kwam dat wij beiden evenveel verdienden. Want dat mijnheer Van der Schaar er geld bij lag wist ik niet.

Maar van dien dag af werd Andries andera jegens mij dan hij geweest was. 't Was duidelijk, dat hij zich gekrenkt voelde, nu de jongste evenveel verdiende als hij. Wel had hij indertijd bij opslag zijn daalder tot een rijksdaalder zien groeien en was dus rechtvaardig behandeld. Maar het ging hem als den arbeiders in den wijngaard waar het Evangelie van spreekt, die boos werden toen zij na een geheelen dag werkens evenveel loon kregen als degenen, die maar een uur gearbeid hadden. En toch handelde de heer des huizes strikt rechtvaardig en naar afspraak. Doch het zou nog erger worden.

Een paar weken later vertelde de patroon aan Andries dat deze voortaan des avonds niet meer behoefde op te passen. Natuurlijk liep hij dan ook de kom koffie met suiker en andere kleine voordeeltjes mis, die aan het werk verbonden waren.

„Ik zal met Piet afspreken," zei onze patroon, „dat hij het nu maar alleen doet. Jij schijnt voor dat werk niet berekend. Je behandelt de menschen onbeleefd, zit dikwijls te slapen en hebt vrij wat boodschappen die zij brachten maar eenvoudig vergeten. Dat gaat zoo niet. Piet doet het veel beter en over hem heb ik geen klachten."

Even daarna werd ook mij de verandering meegedeeld met het troostrijk bericht er bij, dat ik ook elken avond een boterham zou ontvangen. Ik wist trouwens dat er nog wel meer afviel, en aanvaardde het aanbod met dankbaarheid.

Natuurlijk was Andries spoedig op de hoogte van de verbetering in mijn lot, en zoo wel zijn eigen schade als mijn voordeel maakte hem toornig en zette een wrok bij hem. Hij wachtte zich echter vooreerst wel dien te laten blijken en bleef schijnbaar dezelfde. Maar ik zou ervaren dat het in werkelijkheid geheel anders was.

Een week of wat later, — 't was op een Vrijdag en het heugt mij nog als de dag van van gisteren — moest ik met Andries naar het pakhuis, om een kist met ledige flesschen te halen. De kist nu was lastig ter vervoeren we hadden er onze vracht aan en Andries

scheen er genoegen in te hebben de kist telkens scheef te houden, zoodat ik den scherpen kant tegen de beenen kreeg, wat nu juist geen liefelijk gevoel was. Ik vroeg hem wat beter op te letten, maar hij zei bits: „Houd je aanmerkingen voor je, ik weet beter dan jij hoe een kist moet gedragen worden. Pas zelf maar op." Den geheelen dag spraken we verder niet tegen elkaar. Ik was hartelijk blij toen het avond werd. Dan ging Andries heen en kon ik prettig zitten lezen, want het was een van mijn blijfavonden.

De klok van den Munttoren begon acht uur te spelen. De bedienden kleedden zich aan om te vertrekken. Ik zelf wilde mijn hoekje bij de toonbank opzoeken.

Opeens hoor ik achter mij 't geluid van snelle voetstappen. Ik lette er niet op tot ik vlak achter mij de stem van Andries vernam, die in woede uitriep: „Dat is je verdiende loon, gemeene brooddief!" Tegelijk voelde ik een hevigen stoot en niet minder hevige pijn in den rug. Ik gaf een luiden gil, sloeg tegen den grond, zag nog juist hoe Andries den winkel uit en de straat opholde. Daarna zag ik niets meer en raakte buiten kennis. Wat er verder gebeurde heb ik van hooren zeggen.

De knechts en de patroon hevig ontsteld schoten toe en namen me op. Ik bloedde hevig. 't Was duidelijk dat Andries mij met een mes, dat nog bebloed op den grond lag, een zware wond had toegebracht. Vergeefs poogden zij het bloeden tegen te gaan. Gelukkig wisten ze een dokter te vinden, die dadelijk kwam. Ik was, zeide hij, heel bedenkelijk gewond, het best was mij onmiddellijk naar het Binnengasthuis te brengen dat, zooals de vrienden weten, niet ver af lag. Toen werd een boodschap naar mijn moeder gezonden.

In het eerst wilde de patroon de zaak stil houden te meer wijl hij het recht onaangenaam vond, dat in zijn winkel zoo iets gebeurd was. Maar toen de dokter zei dat er groot gevaar bestond dat ik aan de wond sterven zou, ging mijn patroon de politie van de zaak in kennis stellen. Dadelijk werd alles gedaan om Andries op te sporen, maar vergeefs. Bij zijn ouders was hij niet, en ook had niemand zoo ver men wist, hem dien avond na zijn booze daad meer gezien.

„Hebben ze hem nog gekregen?" riepen eenige van de gasten.

„Ik kan u wel zeggen van neen", was het antwoord, „al is er genoeg gezocht. Sommigen meenden dat hij te water geraakt en verdronken was, maar dan zou zijn lijk toch wel zijn gevonden. Denkelijk had hij zijn verradelijke daad vooraf beraamd, en afspraak gemaakt — hij was daar slim genoeg voor — met een of ander vreemd schip, dat in de haven lag, om als matroos een plaats te krijgen. Hoe 't zij, Andries is onvindbaar gebleven; eerlijk gezegd heeft het mij nooit gespeten hem niet weerom te zien.

Ik behoef u wel niet te zeggen, hoe ontsteld en bedroefd mijn lieve moeder was. Trouwens heel de buurt gewaagde van het geval en had innig medelijden met haar en mij.

Mijnheer Van der Schaar en mijn patroon zorgden samen, dat mijn weekloon geregeld werd betaald, al kon ik er nu ook niets voor doen. Ook anderen steunden moeder nog, zoodat zij in dat opzicht zelfs een goeden tijd had.

Maar daartegenover stonden dagen en weken van onzekerheid hoe het zou loopen. Te recht had de dokter gezegd, dat ik wel niet doodelijk maar toch zeer gevaarlijk was gewond. Het kon goed afloopen maar ook niet. 't Was een stuivertje op zijn kant geweest, zeiden zij later in 't gasthuis. Eerst na een week was ik weer volkomen bij mijn zinnen. Ook de schrik had mij veel kwaad gedaan. Pas na eenige weken zeide de dokter, dat het gevaar nu voorbij was. Maar mijn wond moest nog verder genezen en mijn gestel weer op de oude kracht komen. Daartoe was veel tijd en veel geduld noodig, te meer daar ik niets mocht uitvoeren.

Zoo lag ik dan elken dag uren lang te denken, hoe het nu verder met moeder en heel het gezin en mij gaan zou. Dat ik het ook juist zoo ongelukkig had moeten treffen. 't Scheen in het eerst alles zoo goed te gaan en nu! Menigmaal kwamen mij de tranen in de oogen, en of degenen die mij verpleegden al beproefden mij op te beuren, zij waren moeilijke vertroosters.

HOOGENBIRK.

Gereformeerde Gezindheid.

Gereformeerde Kerken.

BEROEPEN: Lochem-Barchem, B. van Halsema, te Haastrecht. — 's Gravendeel en Strijen, F. W. H. Bramer, te Heinkenszand. — Oostermeer, D. B. J. van der Meulen, te Sellingen.

BEDANKT: Urk, R. W. Huizing, te IJmuiden. — Veenwoudsterwal, H. Haspers, te Nieuw-Weerdinge. — Krommenie, H. L. Both, te Eindhoven. — Gorredijk (Fr.) en Seroskerke (W.), Dr. W. G. Harrenstein, te Noord-Scharwoude. — Drachtster-Compagnie, K. Minnema, te Garijp. — Jutrijp-Hommerts, W. F. Geerds, te Idskenhuizen.

Nederlandsch Hervormde Kerk.

BEROEPEN: Poortvliet, J. W. Verschoor, te Bleiswijk. — Schore en Vlake (Z.-Bev.), J. L. Klomp, te Meeuwen (N.-Br.). — Niezijl, (Gr.) (toez.), W. Stratingh, cand. te Groningen. — St. Kruis, N. W. Posthumus, te Schoondijke. — Retranchement, H. J. Witkop Een., te Hippolytushoef. — Westerlee c.a., J. van Dorp, te Veendam. — Twijzel (toez.), K. Nobel, te Geertruidenberg. — Rotterdam (vac. Ds. Oorthuis), A. C. G. den Hertog, te Alblasserdam. — Durgerdam, L. Emmen, te Den Bommel. — Bergschenhoek, P. Kruyt, te Gouderak.

AANGENOMEN: St. Oedenrode, A. Daran, tijd. te Wassenaar. — Graft, J. L. Brinkerink, cand. te Bovenkarspel. — Zuilichem, N. C. Bakker, te Kesteren. — Blitterswijk, P. de Borst, cand. te Schagen. — Vierlingsbeek, N. D. Kroese, te Melissant.

BEDANKT: Gorinchem, J. H. F. Remme, te Oud-Beijerland. — Nijkerk a/d. Veluwe, W. Bleshaar, te Zetten. — Rouveen, P. Kuylman, te Lunteren. — Schoonrewoerd, C. J. Leenmans, te Utrecht. — Lage Zwaluwe, Joh. Langman, te Harlingen. — Sluipwijk, R. Steenbeek, te Scherpenisse.

Geabonneerden op DE HERAUT worden beleefd verzocht, de abonnementsgelden over het kwartaal, eindigende 30 Juni, ten bedrage van f 1.20, per postwissel over te maken, welke men gelieve te adresseeren aan

De Administratie van „De Heraut", Amsterdam.

De abonnementsprijs van De Heraut *is* **f 1.20** *per kwartaal.*

Na ontvangst van den postwissel wordt den afzender daarvan bericht gezonden.

DE ADMINISTRATIE.

Amsterdam, Juni 1915.

Plaatsgebrek noodzaakt ons Advertentiën tot een volgend nummer uit te stellen.

Advertentiën.

Voor de hartelijke bewijzen van deelneming, ontvangen bij het overlijden van
Vrouwe ALETTA ALBERTINA VAN SWINDEREN,
Weduwe van den Weledel Geb. Heer
L. C. CSOPIUS,
betuig ik mijnen welgemeenden dank.
Huise »Ittersum« bij *Zwolle*,
23 Juni 1915.

H. P. STEENHUIS.
Exec. Test.

L. G. WEISZ & C°.,
Commissionairs in Effecten,
Westermarkt No. 21
AMSTERDAM.

Bij J. H. KOK te KAMPEN verscheen heden de 1e aflev. van de

GOEDKOOPE UITGAVE VAN
DE HEMEL GEOPEND

38 Predicatiën over de
Openbaring van Johannes
door
Dr. J. C. DE MOOR
Compleet in 12 Aflev. à 30 cent

☛ Allen die inteekenen vóór de laatste aflevering verschenen is, ontvangen GRATIS een keurigen *stempelband*.

☛ De eerste uitgave van dit uitnemend werk is door de gansche Christel. pers met groote ingenomenheid begroet.

☛ Vraag de 1e aflevering ter inzage.

GEREFORMEERDE KERK
van BATAVIA.

De Coupons, ten laste van bovengenoemde Kerk, vervallende **1 Juli 1915,** zijn van dien datum af betaalbaar bij

L. G. WEISZ & Co.
Amsterdam,
Westermarkt 21.

Spoedig verschijnt bij den uitgever
E. J. BOSCH Jbzn. te Nijverdal:

De beteekenis van Israëls val
Commentaar op Romeinen IX-XI
door Ds. G. DOEKES
± 340 pagina's royaal formaat.
Prijs, degelijk gebonden, f 5.50.

☛ Zooals bekend, is dit belangrijke werk het bekroonde antwoord op de prijsvraag uitgeschreven door de Geref. Predikantenvereeniging.

De commissie voor beoordeeling (bestaande uit **Prof. Dr. H. Bavinck, Prof. L. Lindeboom** en **Dr. S. Greijdanus** noemde het:

„een niet onbelangrijke bijdrage tot de litteratuur over Romeinen IX—XI"

en oordeelde:

„dat het blijk geeft van des auteurs helder inzicht, zelfstandigheid van oordeel en niet-gewone geschiktheid tot exegetischen arbeid."

☛ Leden van de Geref. Pred. Vereen. herinneren wij aan de bizondere aanbieding hun dezer dagen gedaan. Men drale niet, maar make direct daarvan gebruik.

Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereform. Grondslag.

PROGRAM

VOOR DE

VIJF-EN-DERTIGSTE JAARLIJKSCHE SAMENKOMST,

te houden te Groningen,
7 en 8 Juli 1915.

I.

Op Woensdag 7 Juli, des avonds te 7½ uur, zal een *Ure des Gebeds* worden gehouden in de Zuiderkerk, Stationstraat, waarin als voorganger zal optreden Dr. H. Kaajan, van Rotterdam.

II.

Op Donderdag daaraanvolgende zal de *Algemeene Vergadering* gehouden worden van des morgens 10 uur tot des middags 12 uur, in het gebouw »Harmonie", Oude Kijk in 't Jatstraat.
De leiding van deze vergadering is door H.H. Directeuren opgedragen aan Prof. Dr. J. Woltjer.

III.

Op Donderdag, des namiddags te 2 uur, zal een *openbare* vergadering worden gehouden, waarbij gelegenheid is voor debat, in het gebouw »Harmonie".
Spreker: Prof. Mr. D. P. D. Fabius. Onderwerp: De Christelijke Staat.

Voor entrée betaalt men *f* 0.25; doch Leden en Contribuanten hebben gratis toegang.

Op Donderdag, des namiddags *halfzes* uur, gemeenschappelijke maaltijd tegen betaling van *f* 2.— in het gebouw »De Paasage", Verlengde Heereweg bij 't eindpunt van de electrische tram, lijn 1, naar Helpman.

Aan H.H. leden of begunstigers, die aan den maaltijd wenschen deel te nemen, wordt beleefd en dringend verzocht, hiervan vóór 2 Juli kennis te geven aan den heer W. Graafhuis, Haddingestraat 41 te Groningen.

Ook zal de Regelingscommissie aanwijzing doen van gelegenheid tot logeeren voor den prijs van *f* 2.50, *f* 2.25 of *f* 1.75 en zorg dragen, dat na den hidstond leden en begunstigers elkander kunnen ontmoeten en gezellig samen zijn in »De Passage".

Tot deze samenkomst worden alle leden en begunstigers vriendelijk uitgenoodigd.

De Regelingscommissie:

L. DE VRIES Hzn., *Ere-Voorzitter.*
Ds. J. J. MIEDEMA, *Voorzitter.*
Dr. L. BOUMAN, *2e Voorzitter.*
W. ALONS, *Secretaris.*
K. MULLER, *2e Secretaris.*
W. GRAAFHUIS, *Penningmeester.*
R. E. WIGBOLDUS, *2e Penningm.*
K. H. WIGBOLDUS.
H. BOSMAN.
Ds. N. Y. VAN GOOR.
A. ZIJLSTRA.
C. BOELENS.
A. DE GRAAF.
J. H. WIERSEMA.
W. ZWARTSENBERG.

Allen te Groningen.

K. VAN SEVENHOVEN, te Bedum.
J. BOS Kzn., te Wildervank.
Jb. VINHUIZEN, te Middelstum.
A. E. TOREN, te Oostwold.
Ds. U. UBBENS, te Enumatil.
Ds. C. J. v. D. BOOM, te Uithuizermeeden.
R. F. TOREN, te Midwolda.
P. ROZENDAL, te Winschoten.
Ds. T. J. HAGEN, te Nieuwe-Pekela.

- VRIJE UNIVERSITEIT. -

WETENSCHAPPELIJKE SAMENKOMST

op

Woensdag 7 Juli des namiddags te 1½ uur

in het

Gebouw „De Harmonie" te Groningen.

AGENDA:

Over het Onbewuste.

In te leiden door Prof. Dr. H. BAVINCK.

Wie aan deze samenkomst wil deelnemen, wordt verzocht daarvoor een bewijs aan te vragen aan het bureel.

Leden of begunstigers der Vereeniging voor Hooger Onderwijs kunnen — voorzoover de plaatsruimte dit toelaat — deze samenkomst **bijwonen**.

De referaten — **tevens bewijs van toegang** — worden na ontvangst van *f* **0.50**, vóór bovengenoemden datum, toegezonden door het Bureel.

Tot **2** Juli worden nog bewijzen van **deelneming** en **referaten** afgegeven.

Namens Directeuren der Vrije Universiteit
J. H. DE WAAL MALEFIJT, *Voorzitter.*
TYO H. VAN EEGHEN, *Secretaris.*

GRONINGSCHE HYPOTHEEKBANK VOOR NEDERLAND.
BIJKANTOOR: ZWOLLE, BLOEMENDALSTRAAT 18.
DIRECTIE: M. BROUWER. Mr. H. VAN DER VEGTE. F. J. BOLT.
5 % PANDBRIEVEN.
5½ % HYPOTHEEKRENTE.

Bij den uitgever J. H. KOK te KAMPEN verschijnt een nieuwe uiterst praktische uitgave van onzen ouden

Staten-Bijbel

met al de volledige onverkorte kantteekeningen

volgens de oorspronkelijke onveranderde uitgave van JACOB en PIETER KEUR

Deze uitgave geschiedt niet in het groote onhandige *folio* formaat, maar in het zeer handige *octavo-formaat*. De kantteekeningen zijn zoo geplaatst, dat ze *onmiddellijk* gevonden worden. De gansche Christel. pers heeft deze practische uitgave ten zeerste geroemd en *dringend aanbevolen*. De uitgave geschiedt in 45 afleveringen à 25 cent of in 3 gebonden deelen à *f* 4.—. Allen die inteekenen vóór de laatste aflevering is verschenen, ontvangen de drie prachtige Stempelbanden *GRATIS*. Op aanvrage wordt de 1e aflevering gaarne franco toegezonden.

Bij J. H. KOK te KAMPEN verscheen heden de 1e aflevering van

PALESTINA EN DE BIJBEL

TOELICHTING VAN ZEDEN GEWOONTEN
EN BEELDSPRAAK IN DE HEILIGE SCHRIFT

NAAR HET ENGELSCH VAN **Dr. JAMES NEIL** BEWERKT DOOR J. A. WORMSER

MET GEKLEURDE TITELPLAAT EN 23 OPHELDERENDE PENTEEKENINGEN VAN DEN KUNSTSCHILDER C. KOPPENOL

COMPLEET IN 10 AFLEVERINGEN à 25 CENTS
Prijs gebonden in prachtigen Stempelband *f* 2.90

☛ Dit boek is voor **ELKEN** Bijbellezer van de **GROOTSTE** beteekenis, daar Dr. NEIL's opmerkingen en uitleggingen tal van bladzijden uit den Bijbel op verrassende wijze verduidelijken.

☛ De prijs is **LAAG** gesteld, zoodat deze prachtuitgave onder ieders bereik valt. De 1e aflev. is in elken solieden Boekhandel voorhanden.

Te koop gevraagd,
tegen achterstaande prijzen:

CALVINI, Opera Omnia ed Schipper	*f*	25.—
Dr. A. KUYPER, Dictaten Dogmatiek in 5 banden	„	15.—
—— Het werk v. d. H. Geest	„	5.—
—— Dagen v. goede boodschap, 4 din.	„	2.50
DURHAM. Openbaring van Johannes	„	4.—
DINANT. Efeze	„	5.—
ELSNERUS. Romeinen	„	7.—
GREENHIL. Ezechiel (Holl.)	„	6.—
KEIL UND DELITSCH. Alte Test.	„	50.—
GEZELL. MEERBURG. H. Catechismus	„	3.—

Aanb. ond. lett. N. bureau van dit blad.

Uitgaven van D. A. DAAMEN - Den Haag.

Zooeven verschenen:

Philip Mauro
DE TEGENWOORDIGE STAND VAN HET GEWAS
Prijs *f* 0.15; 10 ex. à *f* 0.10
Een boekje juist voor dezen tijd.

Philip Mauro
LEVEN IN HET WOORD
Vertaald door NELLY.
Derde druk.
Prijs ing. *f* 0.60; geb. *f* 0.85.

Philip Mauro
EEN GETUIGENIS
Thans afzonderlijk verkrijgbaar.
Prijs *f* 0.15; 10 ex. à *f* 0.10.

Hoofdpijntabletten
- van Dr. BARTON. -

De hevigste, telkens terugkeerende hoofdpijn geneest. De zwaarste hoofdpijn is binnen enkele minuten radicaal verdwenen. Zij die veel vergaderingen moeten bezoeken of zeer veel moeten spreken of lange reizen doen, geven wij den raad om ze beslist altoos bij zich te hebben. De prijs is per glazen koker met gebruiksaanwijzing franco thuis **70 cts.** Afgehaald (ook bij een drogist) is de prijs **60 cts.**. (Bij vooruitbetaling.) Let op den naam. Namaak is waardeloos.

Generaal-Agent:
K. S. DE BOER, Sneek.
☛ **Alom verkoopers gevraagd.** ☚

EEN UIT VELEN.

De heer JOH. DE JONGE te Nieuwe Pekela schreef ons: »Zend mij s. v. pl. nog een glazen koker met Dr. BARTON's Hoofdpijn-tabletten. De vorigen hebben mij **best** voldaan. Ik kan niet nalaten zulks te berichten. U moogt dit gerust publiek maken.

BOEKVERKOOPING.

Bij **H. A. VAN BOTTENBURG,**
Prinsengracht 493 Amsterdam,
zal begin October a.s. publiek worden verkocht

de Bibliotheken

van wijlen den WelEerw. ZeerGel. Heer
Ds. C. VAN PROOSDIJ
te Amsterdam, van een Em. predt., van een hoofdonderw. en andere verzamelingen.

Inzendingen ter bijvoeging worden dagelijks aangenomen. Inlichtingen worden gaarne verstrekt.

VOOR GEHUWDEN EN VERLOOFDEN

HET HUWELIJK
DOOR DR. A. DUPONT
Geneesheer-Directeur te Ermelo.

Een **uitnemend** boek voor het **Christelijk gezin** met **geneeskundige wenken, nuttige raadgevingen en ernstige waarschuwingen,** waarvan thans reeds de DERDE DRUK is verschenen. Door de gansche Chr. Pers dringend aanbevolen. Prijs *f* 1.90, in Stempelb. *f* 2.40. Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij den uitgever J. H. KOK te KAMPEN.

☛ Vraag uitvoerig prospectus.

Bij J. H. DONNER te ROTTERDAM verscheen:

Woorden der Zaligheid,

Zestien leerredenen van
Ds. A. ROORDA,
Laatstelijk predikant te Leiden.

Met een woord vooraf van
Ds. J. H. DONNER
en een portret van den schrijver.
Prijs *f* 1,25 ingenaaid, *f* 1,60 gebonden.
Vacante Kerken wordt deze bundel voor loosdiensten bijzonder aanbevolen.
Alom in den Boekhandel verkrijgbaar, en bij den Uitgever.

Zending onder de Joden van de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Verantwoording van 22 Mei tot 19 Juni 1915.

Collecten te Haarlem *f* 15.37; Schermerhorn *f* 7.34½; Hoogeveen *f* 26; 's Hage *f* 207.70; Maasdijk *f* 10; Leidschendam *f* 9.57; Langerak a. d. Lek *f* 9.84; Stellendam *f* 8.24; Beilen *f* 18.01; Epe *f* 10.26; Enkhuizen *f* 57.34½; Baambrugge *f* 6; Kockengen *f* 7.55; Mijdrecht *f* 10; Amsterdam *f* 200; Hilversum *f* 60; Watergraafsmeer *f* 25; Weesp (A) *f* 22.45; Amstelveen *f* 15; Muiderberg *f* 2.78; Uithoorn *f* 2.50; Dieren (deel der Pinkstercollecte) *f* 17.

Giften van Geref. Kerk te Echten *f* 2; id. te Ottoland *f* 5; Meisjesvereeniging te Middelstum *f* 10; gevonden in de collecte te Oldekerk *f* 2.50; id. te Dokkum *f* 0.50; id. te Schoondijke *f* 3; Zendingscommissie te Axel *f* 2.50.

Ds. H. C. VAN DEN BRINK.
Dieren, 19 Juni 1915. *Deputaat-Quaestor.*